

Moderne cultuur en Bijbel

Zo heet een van de cursussen die ik dit jaar volgde voor mijn major Bijbelwetenschappen, in de bacheloropleiding Religie in Samenleving en Cultuur. Voor mijn eindopdracht bestudeer ik sporen van Bijbelse stof in een moderne roman. In *De engelenmaker* van Stefan Brijs zijn diverse citaten en thema's te vinden die verwijzen naar de Bijbel. De hoofdpersoon in de roman is doktor Victor Hoppe, ooit een veelbelovend embryoloog, maar wegens beschuldiging van fraude ontslagen door de universiteit waar hij zijn onderzoek verrichtte. Hij keert terug naar zijn geboortedorp en begint daar een praktijk als dorpsdokter. Toch zet hij ook zijn wetenschappelijk werk voort: hij wil nieuw leven creëren, en daarmee de schepping van God verbeteren. Hoppe kloont zichzelf en daaruit ontstaat een drieling. De ontwikkelingen in het boek zijn sterk gerelateerd aan het Godsbeeld van Hoppe. Hoppe ziet de God uit het Oude Testament als de bron van het kwaad en voert een strijd tegen Hem. Hij wil God 'het nakijken geven'. Er is ook een identificatie met Jezus: Hoppe ziet zichzelf als de Zoon die door zijn Vader in de steek wordt gelaten, en als degene die 'het goede doet'.

In mijn eindwerkstuk concentreer ik me op dit Godsbeeld: Hoe wordt God gezien door de hoofdpersoon in het boek? Welk Godsbeeld komt uit de Bijbel zelf naar voren? Hoe is dit binnen de christelijke traditie vertaald? Het Godsbeeld van de hoofdpersoon lijkt op het eerste gezicht bizar: Victor Hoppe wordt neergezet als een persoon met een verstoorde ontwikkeling en het beeld dat hij in zijn hoofd heeft van God is zo mogelijk nog gestoorder. Toch komen zijn gedachten wel degelijk voort uit (onder andere) teksten uit de Bijbel en uit visies op God uit de christelijke traditie. Hoe verhoudt zich het (voor de lezer overduidelijke) immorele gedrag van Hoppe met dat wat volgens de Bijbel 'goed' danwel 'slecht' is? Wat *is* nou eigenlijk dat goede, en wat is het kwade? Een vraag waarop volgens gelovigen in de Bijbel het antwoord te vinden is. Ook de personages in de roman houden zich, al dan niet bewust, bezig met deze vragen. De schrijver, Stefan Brijs, verwoordt op de achterflap van het boek dit zoeken als volgt: "Een roman waarin iedereen naar de waarheid op zoek is en uiteindelijk alleen zijn eigen waarheid vindt en gelooft."

In zekere zin geldt dit niet enkel voor de roman, maar ook voor de Bijbel. De waarheid zoals die in de Bijbel gevonden wordt, is afhankelijk van het publiek dat de verhalen leest en interpreteert. Natuurlijk is het voorbeeld van Hoppe een extreem voorbeeld. Maar wat maakt hem zo extreem? Zijn denkbeelden op zich? Hij haalt ze uit de Bijbel. Een paar eeuwen geleden werd slavernij nog goedgepraat met het argument dat dit in Bijbelverhalen de gewoonste zaak van de wereld is. Ook vandaag de dag zijn zulke voorbeelden te vinden. Zo zijn er christenen die menen dat de vrouw ondergeschikt is aan de man, omdat ze bepaalde Bijbelpassages op die manier interpreteren. "Maar dat zijn ook extremen", zegt de gemiddelde weldenkende mens dan. Prima. Denk ik dan. En dan hoop ik maar dat ze zich bewust zijn van het feit dat ook hun *eigen* wereldbeeld en daarmee hun eigen handelen, dat natuurlijk weldoordacht, redelijk en zeer maatschappelijk verantwoord is, *een* interpretatie is. Want ook een redelijk en weldenkend mens leeft in een cultuur die gegrondvest is op Bijbel en op geloofstraditie, en geeft die cultuur mede gestalte. Daarom lijkt het me belangrijk dat interpretatie van de

Bijbel en traditie een voortdurend proces is. Dat we niet ophouden met nadenken over betekenis.

Nathalie Bastiaansen